

Til Sverige.

I og med at befrielsen av Norge er begynt og i og med den situasjon som er oppstått i forbindelse med deporteringen av den nordnorske befolkning, er krigens reidser attur rykket Sverige nær inn på livet. Under disse forhold har det hørt seg røster for en mer aktiv innsats fra Sveriges side for om mulig å forkorte det norske folkets lidelser. De forandrede forhold har spillet seg av bl.a. i en livlig pressediskusjon om frivillige til kampene i Norge.

Med håp og spenning følger vi nordmenn denne debatten om en kraftigere svensk linje. Det er ikke utelukket at en motig og kompromissløs svensk opptreden i spesielle situasjoner kan være til avgjørende hjelp for oss. Det kan dreie seg om å prøve å hindre en skjerpet terror i Norge eller nye fangetransporter til Tyskland, det kan dreie seg om nye og utvidede former for hjelp til den nord-norske befolkning, eller det kan være direkte militær støtte under sluttkampene. - Vårt håp og vår tro er at Sverige ikke lar noen mulighet ufersøkt for å bringe oss hjelp.

Det har vært forhold i forbindelse med Sveriges holdning i denne tiden - særlig under krigens første år - , visse "flekker på nøytraliteten", som har vært egnet til å irritere oss nordmenn. Definitiv stilling til disse "flekker" kan vi ikke ta før freden kommer og alle aktstykker kan legges på bordet. Stort sett har kanskje de enkelte handlingene irritert mindre enn den svenske holdningsvillighet til offentlig å innrømme hva som i virkeligheten dikterte dens politikk, dens pointering av at den gjennomførte en strengt nøytral linje. Det er en ærlig nok sak å ville prøve å holde sitt land utenfor krigen. (Det ville sikkert Norge også prøve i samme situasjon). - Dog mener vi videre at like så litt som Norge var herre over de omstendigheter som førte til at vi ble viklet inn i storkrigen, like så litt er det Sveriges fortjeneste at landet har holdt seg utenfor. Det skyldes alle de strategiske forhold.

Når to naboland har hatt så forskjellige skjebne under krigen, kan man vente konfliktstoff. Det kan også idag virke som om vi er nok så forskjellige; men hvis også Sverige hadde vært okkupert hadde vi sikkert merket slektskapet sterkere. Og konfliktene har vært færre og mindre enn ventet. Den litt hissige støining mot broderfolket her hjemme, som hadde en viss grobunn i krigens første år, er glidd over i en mer nøktern vurdering. Selv mellom de norske flyktningene i Sverige og svenskene kommer det sjelden til konflikter. Men visse symptomer på uoverenstemmelse er val av og til til stede - naturlig nok. Norske flyktninger kommer oppvokste og fortvilte over grensen, de lengter hjem med en gang de er kommet over, de ventrives ofte i svenske forhold fordi de synes de får gjort for lite for Norges frigjøring der. De kretser bære om frigjøringskampen og tror at alle de treffer tanker som dem. Så kommer de til et land hvor folket på mange måter lever utenfor det veldig oppgjøret og hvor menneskene ofte trekker på skuldrene og sier: "Herregud, han også!", når flyktningen begynner å utbre seg om tyskernes terror. Det virker som en kald bütte i hodet på nordmannen; for tyskerne er brutale, sadistiske og hensynsløse. Dere den som har vært okkupert kan uttale seg om okkupasjonen. Ingen kan skjønne, ingen kan føle på kroppen ting de ikke har opplevd selv. Det så vi på Norges forhold under forrige verdenskrig, ja det ser vi på folk her hjemme idag, som bor litt avsides til, langt fra stormsentrene.

En annen ting er at nordmennene i sin hver og sitt reseri kanskje går for langt og at de glemmer at de er kommet til et nøytralt land. Det må og så huskes at ingen liker å bli kritisert av andre for den kurs man har stukket ut. Sine egne saker vil man greie opp selv. - Ude svensker og nordmenn får prøve å sette seg inn i den andre situasjon. For de har verdi fulle ting å gi hverandre. - Enkelte svensker synes å mene at Sverige er

det eneste land - sammen med de andre nøytrale - som går moralsk noenlunde uskadd ut av denne krigen. Vi kan ikke være enige i det. Intet land, hverken krigførende eller nøytralt, kommer "moralisk uskadt" fra dette veldig verdensoppgjør. På den annen side har vel både de som har vært med og de som har vært utenfor, lært verdifulle ting under denne krigen. De krigførende har kraftig fått føle den tyske mentalitet, de skjønner at de må slåss for demokratiet og friheten; men i dagens kampsituasjon ser de sikkert for oss på forholdene. De nøytrale betrakter situasjonen mer rolig, kanskje mer objektivt, holder seg strengt på lov og rett og har ikke behøvd å bruke vold. På den annen side kan de virke ufølsomme overfor menneskehetens lidelser. En kombinasjon av disse to grupperes egenskaper må være fremtiden. Slik har også svensker og nordmenn magat å lære hverandre.

Mange svensker har under hele krigen til fulle forstått Norges kamp og Norges stilling. Det har gledet oss. Også det offisielle Sverige har etter hvert strømmet sin kurs, og vi har mye å takke det for: opphevelsen av transitt- og permittert-trafikken, det økonomiske bruddet med Tyskland, Norges-hjelpen, polititroppenes utdømmelse på svensk territorium. Flere ting kunde nevnes. Og Trygve Lies og Terje Volds vellykkede besøk i Sth. nylig bærer godt for det framtidige samarbeid mellom de to land, men ikke mindre avgjørende for det framtidige forhold er Sveriges innsats i krigens slutfase. For vi ser det sann at Norge - frivillig eller ufrivillig - også slåss for Sverige og at Sveriges frihet ikke skulle være magat verd etter en tysk seier.

Derfor ville vi også føle det som en urettferdighet hvis det økonomisk godt funderte Sverige etter denne krigen ville prøve å skje seg på det utarmede Norges bekostning, f. eks. ved å konkurrere ut vår skipsfart før vi igjen er konkurransedyktige. Men vi er sikre på at det ikke kommer til å gå slik. De beredvillige kredittrinnskømsler, de norske skipsbygginger på svenske verfter og ikke minst hele den svenske pressens holdning til disse spørsmål, gjør oss forvisset om at vårt naboland vil gi oss all hjelp innen rimelighetens grense.

Vi håper på intimt samarbeid etter krigen. Der forskjellige erfaringer vi har hatt må byttes ut. Og hva kan ikke svenskene gi oss av impulser fordi de hele tiden har kunnet følge med i åndslivet, kulturens og teknikkens strømninger ute i verden. - Noen nordisk blokk er vi derimot neppe tilhengere av. Alt samarbeid blir vokse organisk fram. Norge går vel ikke så sterkt inn for noen blokkdannelse i det hele, men vil prøve å føle seg som medlem av et verdenssamfund.

- 0 -

UKEN SOM GIKK (30. nov. - 6. des.)

På vestfronten er det Saaravsnittet som i siste uke særlig har tiltrukket seg oppmerksomheten. Ved en kuppetet manøvre lyktes det avdelinger av Pattons 3. armé 3 des. å sette over elva Saar ved Saarlautern, hvor tyskerne ikke rakk å sprengte broen, og opprette et solid brohode på østbredden. I 3 kolonner rykker amerikanske styrker nå fram mot områdets viktigste by Saarbrücken, fra n.v. over Saarlautern, som er på om. hender, fra s.v. over St. Aveland mot Forbach, som ligger under ild fra tungt amerikansk artilleri, og fra sør over Saarlautern. Offensivfronten danner en halvsirkel og løper nå fra Saarlautern - 8 km n.v. for Saarbrücken - 3 km v. for Forbach og videre til et punkt sør for Saargemünd. Noe gjennombrudd har ennå ikke funnet sted, men framgangen er ganske bemerkelsesverdig i et så sterkt forsvart avsnitt som dette. - Sannanfor har den om. 7. armé under Patch økt sitt trykk i den nordlige del av sin sektor, og gir dermed Patton effektiv flankestøtte; 2 av forstedene til det viktige knutepunkt Haguenau er tatt. I Alsace fortsetter omringningsoperasjonen mot den tyske Wechsers armé, hvis retrætkorridor i avsnittet omkring Colmar (som tidligere faktisk er meldt erobret) er snovret inn til ca. 15 km.

På nordflanken er det skjedd en ganske interessant omgruppering, idet 1. kanadiske armé, som har hatt en hviloppøse etter kampene ved Scheldemunningen, har overtatt Nijmegen-sektoren; og dermed frigjort engelske styrker for operasjoner med tyngdepunkt lenger sør, i Maasbuen ved Venlo og Roermond. Engelskmennene har her kunnet nåse hele Maas' venstre bredd, idet brohodet rett overfor Venlo også er likvidert. Britiske styrker står dermed langs elva i hele dens lengde, hvor de ikke - som ved Nijmegen og sør for Roermond - er gått over den. Kanadierne har i Nijmegen-sektoren gått over den tyske grense og innledet et støt i retning av byen Kleve.

Ved Aachen fortsetter det store oppslitningslag, med et enormt forbruk av materiell. De allierte har her sikkert hatt visse tilførselsvansker idet særlig artilleriets krav har vært meget store. Det er derfor meget gladelig at Antwerpens store havn nå er tatt i bruk for alvor. Amerikanskene er nå trengt inn i Linnich og Jülich hvor det pågår gatekamper. Vårforholdene er stadig meget ugunstige for angriperne, men det enorme press opprettholdes.

På østfronten er det fortsatt Ungarn som er i brannpunktet, og sin vrede tro har russerne igjen skiftet tyngdepunkt. Da det viste seg at tyskerne nektet å organisere et kraftig forsvar av Budapest overfor Malinovskis trykk fra s.ø. konsentrerte russerne betydelige styrker av Tolbuchins 3. ukrainske armé lenger sør ved Doga, i Baja-avsnittet, og åpnet i siste uke fra brohodet på vestsiden en stor offensiv her. Den førte i løpet av noen dager til erobringen av Pecs (Fünfkirchen) og Bacs, og de russiske styrker spredte seg derpå vifteformet ut over den sørvestlige ungarske lavsllette. Offensiven satte inn akkurat i sammenføyingsavsnittet mellom tyskernes Ungarn- og Galken-armeer, og slike punkter hører erfaringsmessig alltid til en frontsvakeste. Det har da også vist seg at det tyske forsvar i Sørvest-Ungarn er brutt sammen, og framrykningen i de siste dagene har vært rask. Jernbanen Budapest-Zagreb er avskåret ved at russerne her besatt flere km av den, og det er tatt 21 000 fanger. 2/3 av Ungarn er nå besatt av russerne. En hovedkolonne rykker fra Pecs-området omtrent natt nordover og står nå bare 40 km fra Szekesfehervar, en by som ligger omtrent midtveis mellom Balaton-sjøens østlige ende og Budapest; disse styrkers mål er erobring av Budapest fra sør og vest, og det er tegn som tyder på øket offensiv virksomhet også fra de russiske forband tilhørende Malinovskis armé som står nær den ungarske hovedstad i sør, øst og n.ø. En annen hovedkolonne støter fram mot Galatens vestsider, har tatt Kaposvar og truer den ennå viktigere Magyarizza.

Denne utvikling i Sørungarn må på mange måter skape bekymringer for den tyske ledelse. For det første er russernes resultater et nytt vitnesbyrd om hvor utilstrækkelige de tyske reserver er når det settes inn nye støt ved Tysklands lange frontlinjer. For det annet betegner offensiven nordover på vestsiden av Donau en ny, øket trussel mot Budapest, som tyskerne utvilsomt ser som en meget viktig spennestilling i Donau-dalen. For det tredje betegner støtet som pøker vest for Balaton en direkte trussel mot Østerrike. Tolbuchins panserspiss befinner seg ikke lenger enn 60 km fra anensen, og mens Balaton, Dakhony-Asona og Karpatenes særlige utløpere utgjør et mer lett-forsvart område, med Budapest-sektoren som en forholdsvis trang-defilé, åpner det seg på Vestungarns lavsllette muligheter for bevegelige operasjoner med panser og motorisert infanteri, som kan true østerriksk territorium gjennom en omgående bevegelse. For det fjerde betegner den russiske offensiv i disse strøk en øket trussel mot de deler av den tyske Balkan-armé som ennå befinner seg sør for Drava, i Slovenia, Kroatia og Bosnia, og hvis tilførselslinjer blir mer og mer utsatt.

Også i det n.ø. Ungarn og i Tsjekkoslovakia har russerne kommet i notere viktige seire i siste uke. Sentrum for den ungarske våpenindustri Miskolcs er tatt med storm, likeså byen Satoraljaiuhely (n. for Tokaj). Ennå viktigere er det imidlertid at russerne nå har Duklepasset helt i sin hånd, slik at det er opprettet kontakt med Petrovs armé og Konjovs, som opererer i Galitsja. Det kan komme til å spille en betydningsfull rolle også for de operasjoner man må vente mot Ternow-Krnkow-avsnittet i det særlige Polen, idet det øker flanketrusselen mot det tyske forsvar. På en sammenhengende front fra Galitsja, over Karpatene, Slovakia, Budapestområdet og til Balaton blir nå russerne sitt trykk på den sørlige tyske sørvestflanke, hvor terrenget visst

nok ikke begunstiger noen lynkrigsoperasjoner, særlig ikke om vinteren, idet det ikke fins permanente befestningslinjer og hver troppereservene sikkert er alt for små. Om russerneokter å sette inn noe hovedstøt i denne retning er ennå tvilsomt; de opererer bl.a. på meget lange forbindelseslinjer i disse strøk. Den strategiske tanke er kanskje snarere å engsjere så store tyske styrker som mulig på dette krigsteater slik at det vil gå ut over reservene for østfrontens hovedavsnitt, i Polen. At vinterkrigens hovedoffensiv vil komme her, er høyst sannsynlig, og det later til at en gigantisk oppmarsj er tilendebragt. Det russerne venter på, er vel enten tilstrækkelig kulde for å trygge vafenes farbarhet eller tyske troppeforskyvninger til andre truede avsnitt som vil skape blottelser i øst.

I Italia er Ravenna på østfløyen tatt av den britiske 8. armé, etter et offensivt støt med ganske betydelig innsats av materiell og sterk flystøtte.

Krigen i luften: Da sjefen for RAFs Bomber Command, in Chief Marshall Harris, for 2 og 1/2 år siden uttalte at de allierte bombestyrker skulle komme til å ramme Tyskland vidt og bredt, dag og natt, i regn eller tåke, var det mange, både i fiendens leir og hjemme som stilte seg tvilende til dette. Men Harris kom ikke med tomme løfter. Etter invasjonens dag og i løpet av en høst med et vær så dårlig som Mellom-Europa ikke har sett på to menneskealdre, har de anglo-amerikanske flystyrker kastet 1/4 million tonn bomber over tysk område. Av denne bombelast bereknes RAF å ha kastet 150 000 tonn, - i november måned satte de allierte flystyrker ny rekord med 103 000 tonn bomber over Tyskland, derav 53 000 tonn kastet av RAF, mens de amerikanske flygorkrps i England og Italia har kastet ned 50 000 tonn. RAF bombestyrker var over Tyskland 19 dager og 22 netter. I månedens løp ble det rettet 30 kraftige angrep på tyske oljefelt, og bare 26, 27 og 28. nov. gikk tyske jager opp (med store nederlag). - De amerikanske flystyrker skjøt i nov. ned 770 tyske fly. I denne måned ble for første gang de nye 12.000 pounds "blast bombs" kastet mot tyske byer. - Anglo-amerikanernes hovedangrep i denne uken har vært rettet mot trafikk- og kommunikasjonsnettet på de tyske oppmarsjlinjer bak vestfronten. Utskytningsbasen for V-våpnene har også vært viet spesiell oppmerksomhet. De alliertes flyoffensiv mot tyskernes syntetiske oljefelt er nå utvidet til også å omfatte bensolfabrikker. Bensol har i lang tid vært ett av tyskernes viktigste drivstoffor og 4 av disse anlegg er i ukens løp blitt bombet av RAF.

I hvilken grad de forbedrede allierte angrepsmetoder har øket effekten av den nå pågående offensiv er vanskelig å beregne. Det er således ennå en hommelighet hvor meget de allierte sparer ved sine "Bomb Masters", stiftnerfly og nye metoder for effektiv spredning av brannbomber og for innsiktning av sprangbomber, men i flykretser er man overbevist om at med alle disse forbedringer kan en bombeflystyrke på høyst 300 maskiner idag utføre samme arbeid som ble utført under det første 1000-fly angrepet mot Köln i 1942. Engelskmennene og amerikanerne har i denne uken offentliggjort en del detaljer om det berømte instrumentsikte, (av engelskmennene kalt "Jam Box") ved hjelp av hvilket de allierte flygerne gjennom skyer, røyk og tåke tydelig kan se og velge ut sine mål. Med dette bombesiktet kan et industrielt mål rammes under visibiliteten absolutt null. På en lysskjerm foran seg ser piloten landskapet under seg tydelig gjengitt (ved elektriske impulser) akkurat som på et kart og ved å regulere innstillingen på instrumentet kan han få det til å vise et større eller mindre område, hvorved bildet over selve målområdet kan gjøres mer detaljrikt. En annen ny alliert oppfinnelse er det selvegisterende flykamera for nattetaksjoner. Her eksponeres filmen automatisk ved antagelsen av den utkastede lysbombe, og neste film ruller samtidig på plass for neste optakelse. Den fenomenale utvikling som flyet har gjennomgått under krigen, fikk vi i denne uken også et bevis til England kryssit Atlanteren på 6 timer og 3 minutter.

Ukens viktigste flyangrep: Nov. 30. 1250 tunge am. b-1000 j. angriper 4 synt. oljefelt i Leizigområdet, ubetydelig jagermotstand. Lancasters angriper 2 bensolfabrikker i Ruhr. Stor taktisk innsats, ialt 4000 fly over Tyskland. Des. 1. Tunge RAF b. kaster om natten 2000 tonn bomber mot Duisburg. Kraftig styrke Missquitos bomber Karlsruhe uten tap, store branner,

Russ. fly senker 5000 t. transportskip i Østersjøen. Am. fly senker 9000 t. troppetransportskip + 3 mindre skip på vei til Leyte, 5000 jap. ankommer.

Des. 2. Br. admiralitet melder at Ferraud-fly fra Ungarskip uten tap. mandag sette i brann 1 tysk troppetransportskip, 5 forsyningskip og 5 eskortefartøyer utenfor Norskekysten. 250 tunge am. b. + 550 j. angriper ski ftekanter ved Koblenz og Bingen, 28 tyske fly skutt ned, 11 b. + 8 j. savnes. Lancasters bomber Hanza Bensenfabrikker ved Dortmund. 2500 oppstigninger. Nederland taktiske styrker. Fra Italia angriper 500 tunge am. b. synt. oljeanlegg i Tsjekkoslovakia.

Des. 3. Kraftige Raf angrep mot Hagen i Ruhr. Under 800 oppstigninger angriper RAFs taktiske styrker tyskernes tilførsler i Venlo-området. Fra Italia angriper tunge am. b. Innsbruck, Klagenfurt og Linz. Superfortresses fra Saipan angriper igjen flyfabrikk i Tokio.

Des. 4. 1200 tunge am. b. + 1000 j. bomber Kassel, Mainz, Giessen og Soest, ingen tysk jagermotstand. Store RAF styrker angriper Oberhausen i Ruhr, ialt 4000 all. fly mot tyske jernbaneknutepunkter bak fronten.

Des. 5. 1000 tunge hr. b. kaster om natten 3500 tonn bomber mot Karlsruhe og Weilbrunn. 400 tunge am. b. bomber ammunisjonen og tankfabrikker i Berlin, 91 tyske j. skutt ned, 12 b. og 22 j. savnes. Lancasters angriper uten tap Hamm og Soest. 2200 utfall taktiske styrker vestfronten. Coastal Command setter i brann 4 fartøyer utenfor Norskekysten.

Des. 6. Store RAF styrker angriper om natten Soest og Ludwigshafen. 800 tunge am. b. + 800 j. angriper Leunawerke i Hersoburg og trafikkmal i Bielefeld.

- 0 -

Hjemmestyrkernes kamp: Om aftenen torsdag 30. nov. avla sabotører et besøk på Kværner bruk hvor 3 dampdrums ble sprengt i filler. Disse drums som var laget av tinnetykke stålplater var viktige og uerstattelige. 2 av dem skulle nå leveres til det tyske firma M/S Nordag.

Mandag, 4. des. ved 17 tiden ble Johs. Bjørkes Akkumulatørfabrikk og ledestasjon på Ankertervet delagt ved eksplosjon. Sabotørene spranget dristig og hensynsfullt gaten før det smalt og ingen mennesker kom til skade.

Seig kamp: Den meget krigsviktige bodeift, Arendal Smelteverk, Eydehavn, er nå for 3. gang satt ut av spillt av sabotører som har delagt fabrikkens transformatorer. Første gang var i vinter, mens transformatorene ivær var til reparasjon hos For Kure sprang denne fabrikk i luften og nå står altså Arendal Smelteverk igjen uten strøm. Bedriften "regner med" å komme igang igjen mai 1945.

I Bergen er det portforbud. Patriotet har delagt en rekke transformatorer med den følge at skipsverftene og tyskernes utåthavn er strømløse.

I Stavanger ble nylig en knyttfabrikk sprengt i luften og der er det også portforbud.

- 0 -

Den dærlige samvittighet.

Den tvungsevrakerte befolkning fra Nord-Morog blir under gjennomreisen i Oslo innkvartert på alle skala. Oppholdet her må nærmest karakteriseres som fangelseshold. Hirden står vakt utenfor, vinduene i første etasje er dekket med lønner for at "fengene" ikke skal kunne se ut, og fullstendig isolasjon blir opprettholdt for å hindre Oslos befolkning i å høre sannheten av de "reddede". Våre ulykkelige landsmenn fra nord får føle at de er bragt i "sikkerhet".

- 0 -

Svensk quislingprossa.

Aftenposten fortsetter å bringe fascimile-gjengivelser fra den svenske nazipressa (f. eks. Dagsposten og Folkets Dagblad), i den tro at det skal ha noen bevisekraft. Som et eksempel på denne pressas gehalt skal vi nevne resultatet av politiundersøkelser om Dagspostens forhold. Den svenske øverstkommanderende, general Jung, forbød i høst at dette blad ble utlagt i militærforlegninger, kontorer osv. (Hans naturligvis enkeltpersoner innenfor hæren kunne plionere på bladet så meget de lystet). Som grunn oppgav han at bladet tjente utenlandske interesser. Et injuriersksmål fra bladet side ble henlagt, mens derimot det svenske politi gransket dotseforhold nærmere. Undersøkelsen har bragt følgende kjennsgeringer for dagen: 1) Dagsposten har mottatt betydelige summer fra tyskerne, 2) det har fremkommet med "opinionsyttringer" på tysk bestilling, 3) dets Berlin-korrespondent er lønnet av den tysk stat.

Grask tragedie.

I Hellas er man vitne til det samme sørgelige skuespill som i Belgia, med ure og sammenstøt mellom forskjellige grasker grupper, ja det er endog kommet til kamphandlinger mellom grasker friskaror og britiske styrker som har grepet inn for å opprettholde ro og orden.

Den grasker uenighet har sin spesielle forhistorie. Motstandsgruppene organisertes og opererte i begynnelsen hver for seg, men ble etterhvert samlet i to hovedorganisasjoner, den ene ble kjent under navnet EDES (begynnelsesboksstavene i de grasker ord som betyr "Hellas nasjonale frihetsarmé"). Den samarbeidet med kongen og eksilregjeringen, og opptok delvis også tidligere tilhengere av Metaxas-diktaturet i sine rekker. Den annen hovedgruppe var politisk mer radikal og har hatt et ganske sterkt innslag av kommunister; den er kjent under navnet EAM ("grasker frihetsfront") og dannet i våres også en politisk komite for nasjonal frigjøring" (PEEF). Mens EDES holder på kongedømmet, er EAM republikansk. De to grupper kom ofte i strid men i mai ble det under ledelse av den grasker førstaminister, sosialisten Papandreu, holdt en konferanse i Libanon som kom til enighet om de politiske spørsmål, bl.a. ble det fastsatt at folket i valg skulle få uttale seg om det ønsket kongedømmet gjeninnført eller ikke, og alle partigrupper ble stilt under felles militær overledelse. Ofte var imidlertid ikke disse gruppene under disiplin, og også etter frigjøringen i høst, kom det til sammenstøt. Det førte til at regjeringen, her som i Belgia, krevde at friskaror skulle innlevere sine våpen og la seg innrulle i den regulære armé. Det er blitt møtt med motstand og de ytterliggående har proklamert generallstreik, samtidig som det er kommet til blodige sammenstøt mellom partigrupper og regjeringens politi eller britiske styrker.

Bakgrunnen for den spendte situasjon og umulighetene er naturligvis først og fremst nødtilstanden i Hellas (som i Belgia). Tyskerne har gjennom mer enn tre år systematisk utplyndret landet slik at folk er døde av sult i hundretusener, og under retretten i høst har de foranstaltet dellegelser som ikke gir herjningene i Finnmark noe etter. For forsyningsgrupper utenfra med mat, klær og råvarer kan komme i større målsettikk, er forholdene derfor naturligvis meget vanskelige, og misnøyen blir seg voldsomme utslag. Dertil kommer at Hellas i de siste år før krigen var styrt diktatorisk av "den sterke mann" Metaxas, slik at det alt på forhånd var lagt atskillig indrepolitisk konfliktstoff og skapt stor bitterhet blandt ofrene for undertrykkelsen. Kongen hadde alliert seg med Metaxas, og det har svekket hans stilling sterkt, rent bortsett fra at streiden mellom monarkister og republikanere alltid har vært meget skarp i Hellas helt siden førrige verdenskrig. Til dette kommer, som i Belgia, den opphøvede atmosfære og den tilbøyelighet til selvtekt som krig og motstandsbevegelse lett kan føre med seg.

Hvem som har rett i selve stridsspørsmålene er det ikke mulig for oss å avgjøre med det materiale som er for hånden. Det er mulig at det er rocksjonære krefter som forsøker å oppføre bak samlingsregjeringen og de britiske militærmyndigheter, og det er mulig at EAM-gruppene som nå reiser motstand er illojale krefter som forfølger politiske spørsmål. Den alminnelige politiske stabilitet og modenhet er vel heller ikke så stor som ønskelig i et land som Hellas. Men uansett dette og uansett et ansvaret for vanskene i siste instans ligger hos de tyske undertrykkere og utsugere, er det tregisk at grasker patrioter og britiske soldater skal gå i indre kamper, og intet ken i den desperate forsynings situasjon være mindre egnet til å rette på situasjonen enn en generallstreik. Ut fra militære hensyn er det klart at ro og orden må opprettholdes, og ut fra et demokratisk synspunkt er det en uting at visse grupper innenfor samfunnet forsøker å triumfere gjennom sine politiske mål ved hjelp av våpnet makt. Det er og blir voldsom politikk, delibelt baklegelig i et land hvor det er gitt garantier for at spørsmålet om statsformen og andre sentrale politiske spørsmål skal avgjøres ved valg innen 6 måneder etter frigjøringen - altså på den eneste måte som stemmer seg et demokrati: ved stemmesedelen.

- 0 -

Fredsforberedelser.

Harde kamper står igjen; men krigen nærmer seg slutten. Nye problemer hopper seg opp og krever sin løsning. Under krigen har det vært vår plikt å yte motstand mot nazismen og "nyordningen". Nesten alle våre krefter har gått med til å holde denne kampen gående og til å føre den til en lykkelig avslutning. Vi har tidligere pekt på at dette nødvendigvis har måttet tære på kreftene og at trettheten vil melde seg. Men vi har ikke lov til å slappe av. I like høy grad som vi i årene som har gått, har kjempet mot slaveriet og undertrykkelsen, må vi i tide framover gå inn for skapende arbeid. Vi skal bygge og bo i dette landet, og meningen med kampen har vært å prøve å gjøre livet så lyst som mulig for den enkelte. De gamle forhold kommer ikke tilbake. Sunde, livsføre mennesker ønsker det heller ikke slik. Verden står ikke stille. Trass i krig og brutalitet får vi håpe at den ligende lystet til å skape noe nytt og noe bedre har levt videre i menneskene. - Vi har kjempet for demokrati, for selvbestemmelsesrett og folkestyre. Nå når seiren er i sikte og demokratiet er berget, må vi arbeide for det.

Men hvorledes står vi rustet til å nytte ut folkestyret? I over 4 år har ikke folket hatt høve til å si sin mening. Det har ikke fått politisk trening. Mange nye årsklasser skal ved første valg være med å velge kommunestyre og stortingsmenn. Vi kan ikke se bort fra at av alle disse - som kommer til å få en stor innvirkning på valgresultatet - står mange uten grunnlag til å træffe sitt valg. Den gradvise oppnåelse av politisk innsikt og kjennskap til politikk er blitt stanset. Slik har det vært i alle de andre okkuperte landene også, og har sikkert vært en medvirkende årsak til de overgangsvansker som er oppstått selv i gamle, utbygde demokratier som Belgia.

I disse årene har enhver hatt mer enn nok med å stå imot alle nye anslag. Skolekampen, deportasjonen av lærere, kirkestriden, trusselen om ungdomstjeneste, boikotten av idretten, nedleggelsen av alle ungdomslag og en net foreningsliv og så til slutt kampen mot arbeidstjenesten og arbeidsinnsatsen, har tatt all tid og tenke hos ungdommen. Dertil har forberedelsene til sluttkampen krevet sin del av dagen. Og om det er blitt noe tid til overs skal man huske på at det ikke har vært møte- eller talefrihet her i landet under okkupasjonen. Pressen har vært censurert og ensrettet, få bøker er av verdi er kommet ut. Hvor skulle ungdommen få politisk skolering?

Skal vi i tide framover få et virksomt og livskraftig folkestyre er det overmåte viktig at unge folk kommer med fra første stund. De er ikke bundet av fortiden, gamle partigrænser og programposter. Den ungdom som satte livet inn i 1940, og som er rede til å gjøre det en gang til, gjør det uten tenke på parti-program eller klasseinteresser. - Vi mener ikke derfor på noen måte at partigrænser skal falle. Partivaskyvingene har betydt svært meget for framgangen i landet og vil utvilsomt fortsatt gjøre det. Når gjennreisningen begynner er det både rimelig og ønskelig at ulike meninger kommer fram. Det er en spore til å yte det beste. Her kan de unge komme til å bety meget bare de har kunnskap og innsikt nok. Ferdsmøtt kan de gi seg i kast med oppgaver som de eldre kanskje kvier seg for. Men skal de det må de skaffe seg viten om de problemer som skal og må løses. Derfor er det svært viktig at eldre og unge kommer sammen og skaffer seg all tilgjengelig kunnskap om samfunnsviktige problemer, at de drøfter disse med årlig vilje til forståelse og vilje til å nå ett mål. De eldre må tre støtte til. De har erfaringen og sikkert bedre tilgang på det stoff som trengs. Hvis viljen er god er det store muligheter for et godt resultat. For aldri har folk fra de forskjellige samfunnslag og på de forskjellige alderstrinn stått på så like fot. Dette skulle berge for allsidig belysning.

Et fullgodt resultat kan man kanskje ikke nå med de hjelpemidler som er for hånden. Man er først interessen vekt og ordskiftet kommet igang, vil tiden mellom frigjøringen og de første valg gi høve til utfyllende kjennskap og en nyvurdering. Et meget fruktbringende middel til å skaffe seg selv og andre kunnskap er studieretninger. Hvis, om bare, noen få rundt om i by og bygd kom sammen i et stille og på beste måte satte seg inn i de

problemer vi vet blir brennende i tide som kommer, ville mye være vunnet.

Vårt land skulle være et folkestyrt land, og et selvstyrt land må det etter bli. Men forutsetningen for selvstyre og folkestyre er kunnskap og åndsstyrke hos hver enkelt borger. For de har alle like mye å si i landets styre. Folkestyre i et land med dårlig folkeopplysning er en slett styreform. Forutsetningen for et godt folkestyre er derfor god folkeopplysning. Folkeopplysningen er fortsatt god i vårt land. Men man skal være oppmerksom på at ungdomsskolene dit ungdommen fra landet søker, for en stor del har vært stengt under krigen. Dette sammen med kneblingen av alt åndsliv må i nødvendigvis ha svokket den politiske kunnskap blandt folket. Den "illegale" presse forsøker etter beste evne å bringe tilvoite mest mulig av fakta fra utenverdenen og skaffe oversikt over de strømminger som oppstår. Men denne pressen når ikke så vidt som den burde og heller ikke blir opplysningne så fyldige som ønskelig. Derfor er det påkrevet at flest mulig ofrer tid og krefter på å skaffe seg kunnskap selv og gi den videre til andre. Det er et krav til alle at de nytter den tid de kan evne til å gjøre seg brukbare for det folkestyre som etter skal bringe vårt land langt fram i rekken av demokratiske stater.

- 0 -

Engelske eksperimentet.

I et demokrati er det viktig at den enkelte har kunnskaper nok til å nytte de rettigheter forfatningen gir ham til å gjøre en individuell innsats i og for samfundet. Innen massebevegelsene er det for det meste slagordene som trenger seg inn i den enkeltes politiske bevissthet; disse slagordene skaper solidaritet - og dermed slagkraft - fordi de som regel uttrykker hele bevegelsens mest selvfølgelige krav og interesser. Men den enkeltes politiske utvikling og dømmekraft blir ikke stimulert. En borger i et demokrati må ikke innstille seg på at hans politiske innsats bare består i å stemme på det parti som best ivaretar hans spesielle økonomiske og sosiale interesser i kamp mot andre samfundsgrupper; han må også føle seg forpliktet til å se samfundet som en helhet, til å gå inn for samfundets sak like meget som for sin egen.

Den opplysning og den trening i samfunnsmessig tankning som er forutsetningen for en slik innstilling, kan kanskje oppnås gjennom en oppføring av ungdommen ved hjelp av foreninger som arbeider med dette mål for øyet. Den svenske desenten, Grate Hedén, har i sin bok "England speler opp" skildret det ungdomsarbeid som pågår i England nå. Det dreier seg om skolereformer, ungdomsarbeidsformidling o.l., men det mest bemerkelsesverdige er kanskje arbeidet med å opprette en frivillig ungdomstjeneste. Innen den sentrale opplæringsmyndigheten, Board of Education, ble det i 1939 organisert en egen ungdomsdeling, "Youth Service". Det ble fra starten pointert at det ikke var tale om å skape noen nasjonal ungdomsbevegelse etter tysk mønster, som organ for noen slags statspropaganda. Youth Service skulle bli en gren av den alminnelige opplæringsvirksomheten, "hvis mål er å lære folk å tenke selv, ikke å si dem hvilke meninger de skal ha". De lokale skolemyndighetene fikk den oppgaven å organisere dette arbeidet rundt om i distriktene. Utgiftene bekostes dels av Board of Education, dels av kommunen. Dessuten yter staten direkte bidrag til de store ungdomsorganisasjonene. Arbeidet i de enkelte distrikter ledes av den lokale ungdomsleder som gjerne er fast ansatt. Lederen søker å danne foreninger eller klubber hvor det ikke er noen før. Det sørges for lokaler, foredragsholdere o.s.v. Slik skapes såkalte "ungdomssentre", hvor det blir arbeidet med musikk, skjønnlitteratur og faglitteratur, det blir holdt foredrag med diskusjoner, man driver praktisk arbeid (lagrings f. eks.) og sport. Innen de enkelte foreningene er det spesielle "Service Groups" som forplikter seg til noen samfunnsmessig tjeneste en viss tid om uken. De hjelper til i hjemmene, står i kø for gamle o.s.v. De som står knyttet til disse ungdomssentre er gjerne 15-20 år gamle.

En diskusjonsgruppe var årsaken til krigen opp til behandling. Det vanlige argumentet om kapitalismen som krigsårsak ble kastet fram. En ung fyr ytret at kirken var kapitalistisk. Diskusjonslederen skjøt inn: "Forsvar din påstand". - Det ble stille. Lederen fortsatte: "Hvis du koster fram en påstand må du være beredt til å forsvare den". En enkel veiledning i

diskusjonstrening. Men det var selvfølgelig ingen innskrenkning i yttrings- friheten. En gutt hevdet at Englands politikk har vært omtrent like egois- tisk og hensynsløs som Tysklands. Han blir straks spurt: "Hvorfor besøtte vi ikke da Syd-Irland, som gjør oss så meget skade?."

Selvstyre er et av hovedtrekkene i klubbens liv. De klubbene som til- sammen danner et ungdomssentrum organiserer også gjerne et felles organ f. eks. et "parlament" og en "regjering" med representanter for de for- skjellige virksomhetsgrener innen ungdomssentret. Ungdomsråd, sammensatt av representanter fra de forskjellige ungdomssentra har også vært samlet til større møter. - Drivkraften i alt dette er nok for en stor del selve krigen med de store åndelige og fysiske krav den stiller også til ungdom- men under vernpliktig alder; men man har tro på at interessen innen for- ningene vil holdes vedlike etter krigen, men tror at freden og gjenoppbyg- ningen vil kunne danne et nytt og drivende grunnlag for virksomheten.

Man har ikke villt gjort medlemskapet i disse klubbene obligatorisk. (50-60% av alle gutter i alderen 14-20 år er medlemmer). Dette kunne nok i ha sine fordeler, men å innføre tveng ville være det samme som å "lede de unge inn på den veg som fører til en stille godtaking av direktiver oven- fra, mens vårt mål er å gjøre hver og en av dem til aktive medarbeidere i et fritt samfund." - Det som således er gjort og gjøres i England for ung- dommens trening i selvstendig tenkning og samfundsmessig ansvarsbevissthet virker som en god garanti for demokratiets utvikling og levedyktighet.

- 0 -

Danmarks direkte utgifter til okkupasjonsmakten utgjør pr. 1. okt. 1944 næsten 4 milliarder kroner.

- 0 -

En prat med Stalin.

(I "Det Beste" for desember finner vi et intervju med Stalin av direktøren for US's handelskammer, Eric Johnston. Her følger et utdrag av intervjuet) "Verden vet for lite om Russland og forstår ennå mindre," sier Johnston innledningsvis, "det var ønskelig at alle mennesker visste mer og forstod mer. Selv innrømmer jeg villig at jeg både vet og forstår for lite. Russ- land er så stort, så uensartet, så fremmed. Dertil kommer at det russiske folket tenker på en annen måte enn vi. - For bare tilnærmedesvis å kunne forstå Russland må man lære å forstå den mann som i ord og gjerning re- presenterer Sovjetunionens folk, Josef Stalin. Han er i dette øyeblikk ver- dens mektigste mann og ennå vet folk utenfor hans nærmeste omgivelser meg- et lite om ham. - Jeg tilbragte næsten 3 timer sammen med Stalin i hans bo- lig i Kremli. Audiensen var fastsett til kl. 9 om kvelden. På slaget 9 ble døren åpnet til forværelset hvor vi ventet og en offiser i den røde arméen tilkjennegav: "Marskalk Stalin ventor dere".

Vi ble ledsaget inn i et stort, avlangt rum. Lengst borte i rummet opp- deget jeg to menn. Den ene kjente jeg alt. Det var Molotov, folkekommissar- en. Mannen til venstre for ham var marskalk Stalin. Så jeg feil eller smilte han da vi gikk over gulvet? - Stalin er ledre enn han ser ut på el- le billedene. Hans korte oppbørstede hår er gråsprængt, og også de buskede øyebrynnene og de tykke mustasjene har et stenk av sølv. Stalin er ikke lang - han når meg omtrent til øreflippen. Han har korte ben, men brystet ses er kraftig. Uniformen han bar var usædvanlig velsydd bortsett fra at ærmene var så lange at de næsten nådde fingertuppene. - Vi ble forstilt og marsjallen gav meg et flyktig håndtrykk. De stålgrå øynene gled over meg med et fort forskende blick. Han gav beskjed om at jeg skulle plasseres lengst oppe på langsiden av et veldig bord. Selv gikk han med raske skritt rundt bordet og satt seg rett overfor meg. Gangen og de lange armene fikk meg til å tenke på en bjønn som går på bakbena. - Med en gang Stalin hadde satt seg tok han en ferveblyant som lå på bordet og begynte å male på en stor hvit blokk. Under hele samtalen tegnet han ulver, piker, borgere og geometriske figurer. Når et papir var fullt, begynte han på et nytt. Han så ikke på meg, men viet hele tiden tegningen en distret oppmerksomhet. Mo- lotov derimot stirret stivt på meg. Hans firkantede ansikt var utgrundelig som en indianerhøvding, de stirrende blå øynene slapp meg ikke et sekund,

de stod vidåpne som på en porcelensdukke.

Trushten begynte å bli trykkende. Da ingen så noe fikk jeg vel begyn- ne selv. Jeg begynte altså med å framføre hilser til Stalin fra diverse personer i US. "Spasiba" (takk), sa Stalin uten å avbryte tegningen. Han bad om å hilse tilbake. Deretter uttrykte jeg min takknolighet for den elskverdige mottagelse jeg hadde fått i Sovjetunionen og la til at mine be- søk ved forskjellige russiske industrier hadde vært både interessant og lærerike. Stalin satt og så på bordet og tegnet mekanisk, mens han avbrøt meg: "Hvorledes det? Amerikanske industrier er sikkert interessante." Jeg begynte å få en følelse av at samtalen ikke artet seg så ønskelig. "Kon- skje fra russisk synspunkt", svarte jeg. "Men vi amerikanere synes det er interessant å konstatere hvilke framskritt dere har gjort. - Dere har til- egnet dere meget av vår teknikk, men sløser fremdeles med menneskemateri- ellet. I byene står folk i kø for å kjøpe mat. Det er et misbruk av menne- skelig energi, som dere ikke har råd til. Dere må organisere distribusjonen bedre for å kunne prestere mer. - Stalin nikket. "Men", sa han, "for å kun- ne organisere en distribusjon må man ha noe å distribuere." "Det kommer de- re til å ha når krigen er slutt", svarte jeg. "Hvorledes vet De det?" Han var begynt på en ny figur, men jeg kunne ikke finne ut hva det skulle bli av den. "Fordi produksjonen av forbruksvarer alltid stiger etter en krig", forklarte jeg. "...Med en lang fredstperiode etter denne krigen kan Russland innrette sin stadig stigende kapasitet på produksjon av forbruksvarer." Stalin hadde skiftet stilling i stolen et par ganger, ja, jeg innbilte meg at jeg hadde hørt et litt sukk, så jeg fant det best å bytte samtaleemne. (Johnston ytret at han var overbevist om at handelsforbindelsene mellom Russland og US kom til å blomstre opp etter krigen). Fremdeles uten å se på meg, bemerket Stalin: "Kapitalistiske land rammes alltid av depressjon etter krig. Dere kommer til å få en depressjon etter denne krigen." "Ikke nødvendigvis", innvente jeg. "Er vi bare klarsente nok til å dra nytte av hva vi engang har lært, kan det meg vel hende at det ikke blir noen de- pressjon på lange tiallfall." "Jeg uttalte meg ikke om tidspunktet", på- pøkte marskalken. Han tok et nytt papir og begynte å tegne. - Jeg kastet et blick på hans siste kunstverk. Det så ut til å forestille en pike i en smertelig forvreden stilling, "Marskalk Stalin", sa jeg, "harfra ser det ut som om den damen der befinner seg i en forferdelig knipe. Det skal vel ikke forestille Miss America? De var så sikker på den depressjonen..." Da endo- lig så han på meg, forbauset og samtidig forskende. Og så plutselig smilte han, næsten genert. "Hei, jeg sitter bare og leker med blyanten, det jeg tegner foresliller ikke noe bestemt." "Kanskje ikke", sa jeg, "men De var så sikker på den depressjonen og den stakkars jenta så så ulykkelig ut at jeg var redd for at det var noen slags sammenheng." "Stett ikke", forsikret han, og la blyanten fra seg. Og nå bredte smilet seg over hele ansiktet. "Før i tiden", sa han, "var jeg en glad og hyggelig fyr, men jeg begynner å bli gammel, og krigen og andre bekymringer hviler tungt på mine skuldre. Jeg må fatte beslutninger for hele Sovjetunionen."

Jeg bød ham amerikanske sigaretter. "Spasiba", sa han. "Jeg liker dem". Han tok en sigarett og tok flere dype drag før han gjenopptok samtalen. "Sovjetunionen setter stor pris på den hjelp vi har fått av US under krig- en. Maskinene, moten, flyene har vært til stor nytte. Og lastebilene har vi sett særskilt pris på. Det var takket være amerikanske lastebiler at vi kun- ne sette etter de rutinerende tyskerne med sann fart. Det russiske folket har den største aktelse og sympati for amerikanerne." "Vi amerikanere", re- pliserte jeg, "beuntrer russene meget for deres heltomelige og seierrike kamp." - "Og vi på vår side", sa marskalken, "glæder oss over de alliertes framgangsrike invasjon i Europa. Deres landsetting av store troppstyrker på en kyst befestet av fienden er en usædvanlig bemerkelsesverlig militær bedrift." - Johnston snakker igen om handelsforbindelsene. "Når krigen er slutt, blir det da forbruksvarer eller maskiner dere helst vil kjøpe? F. eks. tror jeg å ha forstått at dere har det vanskelig med lin. Vi lager sko billig i US. Hva vil dere helst importere: fertige sko eller lær og skomaskiner?" - "Først og fremst vil vi importere maskiner og lage skoene selv", svarte Stalin, "vi kommer til å trenge store mengder maskinell ut-

rustning etter krigen." Nå så han på meg hele tiden, blikket var våkent og oppmerksomt. Svarene kom med lav og uttrykksfull stemme. Han lette ikke etter ord, grublet aldri på svaret. "Hvor meget tunge maskiner vil dere kjøpe fra USA?", spurte jeg. "Så meget som mulig", la svaret, "det beror på hvor lange kreditter vi får. Og vi kommer til å betale punktlig for alt, på dagen etter bestemmelsene i kontrakten." - "Hvis vi leverer store mengder maskinell utrustning på lang kreditt", sa jeg, "hvor fort kommer dere da til å kunne avslutte deres industrialiseringsprogram?" - "Det programmet" - Stalin understreket sine ord med en håndbevegelse - "det blir aldri avsluttet. Vårt land er så vidstrakt - over 2 og 1/2 gang så stort som USA - våre behov er så store og våre tilganger så utnyttede at ingen kan forutse den dagen vi har nok av noenting. - Vår første oppgave etter krigen blir å bygge opp igjen de ødelagte områdene. Hele byer er blitt utslettet. Og de fabrikker som er i gang nå, må forandres de også, fordi mye av det som har vært gjort før har vist seg å være gjort dårlig."

"Marskalk Stalin", sa jeg, "hvor lenge kommer det til å vare før dere ikke bare eksporterer råvarer men også ferdige industriprodukter." "Ganske lenge", svarte Stalin. "Landets egne behov er så store. Sovjetunionen har aldri vært hissig på utenlandske markeder. Vi går fram etter det prinsippet å ikke utføre mer enn nødvendig for å trygge innførselen." Nå begynte det endelig å bli fart på knivkastingen, nå svarte han fort og utførlig. "Nå, men hvorledes er det med den russiske stålindustri?", spurte jeg. "Hvor mye produserte dere før krigen? Og nå? Og etter krigen?" Han slynget tall mot meg. "Før krigen produserte vi ca. 22 mill. tonn. Men en stor del av vår stålindustri er blitt ødelagt av tyskerne. I år kommer vi kanskje til å klare 12 mill. tonn. Etter krigen må vi opp i 60." "Og hva skal dere gjøre med så mye stål", spurte jeg, "eksportere noe av det?" "Nei, vi skal bygge ut vårt jernbaneløp til det dobbelte, vi skal bygge broer, fabrikker og boliger. Og det kommer til å gå med uhørt med stål til gjenoppbygningsarbeidet i de krigsherjede områdene." - Jeg fortsatte å snakke om industrielle produksjonsproblemer. "I USA var", forklarte jeg, "produksjonen pr. mann pr. time steget med gjennomsnittlig 3% om året, og denne stadig økende produksjon (som skyldtes organisatoriske og arbeidstekniske framskritt) ble oppslukt av et folk hvis levestandard også befant seg i stadig stigning. - Det som er fyrsters luksus idag, er bondens behov i morgen", sa jeg. "Det var et godt ordsprik", smilte marskalken. "Hos oss har folket mange behov og få muligheter til å tilfredsstille dem. Det er fremdeles dårlig stilling med produksjonen på mange områder." Han rystet på hodet. "F. eks. dere laget 5 mill. biler om året før krigen. Vi produserer noe mellom 350 og 400.000."

Samtalen gikk over på samarbeidet etter krigen. Johnston sier i en replikk: "Gjensidig forståelse mellom våre to land kan bely uendelig meget for å trygge verdensfreden. Det er nok sagt at vi tillerper vidt forskjellige sosiale og økonomiske systemer. Men derfor behøver det ikke oppstå noen uløselige konflikter mellom oss. Vi trives med vårt system. Dere trives med deres - Dere må lære oss å kjenne bedre og vi må lære dere å kjenne bedre." "Det er så sagt som det er sagt", nikket Stalin. Johnston påpekte at det hindret opplysningstjenesten at de amerikanske journalistene i Moskva ikke fritt fikk reise omkring. Han spurte derfor om lov til å ta med seg 4 avismenn til de nye industrisentrene i Ural. "Tja, hvorfor ikke", sa Stalin. "Betyr det at jeg får lov til å ta dem med?" "Javisst". "Mange takk, marskalk Stalin", sa jeg, "men jeg vet ikke sikkert om Molotov vil like det. Hans departement har nemlig ikke innvilget min begjæring ennå." Molotov, som hadde sittet og satt på meg, vendte blikket mot Stalin og sa fort og bestemt: "Jeg er alltid enig i marskalk Stalins beslutninger." Stalin la hodet på snø, og et stort smil bredte seg over ansiktet: "Mr. Johnston, De trodde vel ikke at folkekommissær Molotov ville opponere mot meg."

Stalin var vel underrettet om amerikanske forhold. Johnston fant til sin forbauselse at han leste amerikanske aviser i oversettelse. Han følte seg litt usikker m.h.t. hvilken politisk kurs USA ville holde etter krigen (intervjuet fant sted før Roosevelt's gjenvælg). "Kan det tenkes at senatet ikke ratifiserer overenskomstene etter krigen", spurte han, tydelig med

tenke på hva som inntraff etter forrige krig. "Jeg tror ikke noe president i USA vil gjenta Wilsons tabbe ved ikke å høre på senatet under fredsforhandlingene." - "Høyst interessant", sa Stalin. Etter et øyeblikk gjentok han: "Naturligvis er industri og handel avgjørende for vårt innbyrdes forhold etter krigen. Men politikken er like viktig. - Det er viktig å kunne regne med stabile politiske forhold når man legger planer for freden. I krigstid må utenrikspolitiske hensyn bli avgjørende overalt. Den innenriks politiske kursen får rette seg etter krigens krav."

Johnston spurte om Stalin ville la seg fotografere sammen med ham. "Hvorfor ikke", sa Stalin. Johnston (republikkaner) sto på Stalins høyre side, demokraten Harriman (USAs Moskva-ambassadør) stilte seg på hans venstre idet han sa: "Jeg formoder det er første gang De blir fotografert mellom en republikkaner og en demokrat." "Ja så sannelig", myste marsjallen, "hvem kunne ha trodd noe sånt. Tenk bare - en kommunist bindeløst mellom republikkanere og demokrater." Han ble plutselig alvorlig igjen. "En god ting har iallfall den dumme Hitler gjort - han har ført det russiske og det amerikanske folket nærmere hverandre. Vi må aldri la noe komme mellom oss igjen. Vi må arbeide sammen etter krigen." - Jeg sa at jeg gjerne ville komme tilbake etter krigen. "Jeg kan være død da", sa marsjallen, "kom igjen før". "Å nei", repliserte jeg, "De er jo georgier, De lever nok i en evighet." "Kom tilbake etter krigen da", sa han, "så skal vi vise dere hvor store framskritt vår industri har gjort." - Den gang var det varme i håndtrykket hans. - Mens vi bilte fram på Moskvas mørklagte gater fulgte følelsen av den mannens nærvær meg. Hans barduse likefremhet, hans sans for humor hadde slått meg. Denne mannen var kaldt saklig og praktisk helt igjennom. Han likte ikke store ord og superlativer.

.. 0 ..

Norge i våre hjerter.

Den norske journalisten "Bjørn Stallare" som oppholder seg i England, har vært en tur i Sverige og skildrer sine inntrykk. Han begynner slik: "Ivåres var jeg en tur opp i det svenske fjellandet langs Kjølen, noen dagers ferie med ski på bene. Jeg ble sittende og praterte med en landsmann en sollettermiddag, han hadde næsten 4 års opphold i Sverige bak seg. Han spurte om vi ikke skulle slå følge på langtur dagen etter, vi skulle sette kursen vestover, sa han. Fine fjell vestover."

Vi gikk vestover hele neste dag. Under en liten hvilepause pekte han på en knubbe på kartet, vi får klatre opp på den, sa han. En stund etter hadde vi den ruvende i halvdis langt framfor oss. - Blir det ikke vel drøyt?, spurte jeg. Vi sto og drakk vann av skistavtrinsene ved en ny utklellet påskebekk. Han så forundret på meg. Som om han oppdaget at vi visst ikke var helt på bølgen og i likevekt, og hadde trodd at vi var det. . .

- Vi kan se hjem fra toppen, sa han. - Jeg glo bak ham i sporst og la opp tingene som de var: for meg var det ikke så dødsens viktig å få et glimt av de langlemte norske Kjølenfjellene, det var ikke så lenge siden jeg kom hjemmefra. For ham var det en sult. Og var det sånn, fikk jeg henge på om det var aldri så langt. - Vi drakk litt vann fra en bekk før vi begynte å klatre. Han rakte med kartet og pekte: denne bekken kan du bære på kommer hjemmefra. Baka til friskt vann!

Så begynte vi å klyve fer å komme så høyt at vi kunne se hjem.

.. 0 ..

Den norske forsvarssjefen, kronprins Olav holdt torsdag en tale hvor han bl. o. uttalte at alle våpenføre menn i Norge måtte motsette seg tvangs- evakueringen med alle midler. De måtte også så godt det lot seg gjøre prøve å hindre isolerte tyske ødelagelsesgrupper i deres virksomhet. Til de organiserte norske hjemmestyrkene sa han: "Tiden er ennå ikke inne, men dagen er ikke langt unna".

.. 0 ..

Glem ikke de evakuerte fra Nord-Norge!! Du har sikkert en bukske å gi bort, eller en genser, eller litt mat. Kanskje kan du skaffe noen av nordfennings- ne arbeid så de ikke faller i klærne på arbeidsformidlingen. Hjemmefrontens krav er ikke bare at man skal stå imot alle nazifiserings- og mobiliseringsforsøk. Det kreves også at man hjelper alle gode nordmenn som er i nød. Har du gjort alt du kan? .. 0 ..